

v uranovém průmyslu vynaložilo, a k tomu ještě zisková přírážka. Tvrdilo se dokonce, že tento velkorysý přístup neměl ve světě obdoby.

Jak během II. světové války, tak i na začátku padesátých let nebyla světová produkce uranu regulována poptávkou a nabídkou. Zároveň byl už proud uranu z disponibilních zdrojů usměrňován vytvářejícími se mocensko-politickými bloky. Zdroje, z nichž od r. 1942 čerpaly Spojené státy, byly silně diverzifikované. Zahrnovaly materiál v objemu několika tisíc tun uranu, který zůstal jako bezcenný odpad po extrakci radia, rudy z oblasti Colorado Plateau na vlastním území, odkryté při těžbě vanadových a měďných ložisek, spolu s deponiemi i obnovenou těžbou na největších ložiscích uranu té doby, Eldorada v Kanadě a Shinkolobwe v Belgickém Kongu. Americký jaderný program surovinový problém neznal. Z archivních pramenů vyplývá, že americká atomová komise platila ceny odvozené od výrobních nákladů, k nimž byla připojena různě vysoká zisková přírážka. Začátkem padesátých let se už při tvorbě ceny uranu uplatňovaly tržní principy. Sovětská zpravodajská služba, která získala údaje o principech a výrobě amerických atomových zbraní, musela nesporně získat i údaje, kolik za uran platily Spojené státy. A tak se lze dostat ke kořenům „svěstojných nákladů“ a normálního zisku, z nichž se odvozovala platba za dovážený uran.

Uranové rudy z Československa v letech 1945–1947 pomohly překlenout kritické období projektu výroby sovětských atomových zbraní, kdy nedostatek surovin brzdil rychlý vývoj a výstavbu potřebných zařízení pro výrobu kovového uranu a jeho separaci. Uplatnily se nesporně při spuštění prvního zkušebního reaktoru v prosinci 1946 (KARLSCH, 1996). V témže roce začal první přísun uranu ze sovětské okupační zóny v Německu, z Bulharska a z ložiska Tabošar v Tádžikistánu. Vzestupný trend pokračoval i v roce 1947 a koncem roku 1948 už Sovětský svaz disponoval asi tisíci tunami uranu, což je množství, které vedoucí projektu Manhattan, generál L. Groves, považoval pro vývoj atomové zbraně za rozhodující. První sovětská atomová bomba vybuchla u Semipalatinska 29. srpna 1949. Nálezů uranových ložisek na území sovětského bloku přibývalo a sovětské vedení se zaměřilo i na hospodářskou stránku surovin pro jaderný program.

Rozporný přístup československé strany k „Dohodě“ a k využití uranu do února 1948

Po osvobození Československa v r. 1945 převzal důlní závody v Jáchymově stát a zřídil národní správu. Do čela Státního báňského ředitelství jmenoval ing. J. Pacáka. Během války vytěžily německé společnosti okolo 44 t U v rudě, aniž by jakýmkoliv způsobem udržovaly předstih otvírkových prací pro další těžbu.

Nezávisle na sovětských zájmech bylo uvažováno o obnovení těžby uranu v Jáchymově, motivované hlavně zájmem získávat radium. Zájem o rozvoj Jáchymova měli i zdravotníci, kteří urychleně zahajovali provoz v lázních.

Dnes již není možné zjistit, kdo vlastně inicioval „orientační geologickou prohlídku Jáchymovských dolů uranových v srpnu 1945“, které se zúčastnili pracovníci Státního geologického ústavu (dnes Českého geologického ústavu) dr. V. Zoubek a dr. J. Koutek. Těžko posoudit, zda to byla jenom náhoda, ale prohlídka proběhla ve dnech 28. až 30. srpna 1945, den po návštěvě sovětských důstojníků. Oba geologové prohlédli důlní díla na šachtách Werner (Rovnost), Svornost a na štolě Saských šlechticů (Bratrství). Ve zprávě konstatovali, že na šachtě Werner jsou těženy dvě žíly, Schweizerova (Švýcar) a Bergkittler, že za okupace bylo nemilosrdně rabováno ve vyřízených (k těžbě připravených) patrech, nově nebylo vyřízeno nic. Doporučili vyřízení žil Fluder a Nová Naděje a zmínili se o dřívějších pracích na žilách

Jeroným, Červená a Protiklonná. Uvedli též, že na dole Svornost nebylo nic nově hornicky podnikáno a jsou zde pouze využívány radioaktivní prameny pro potřebu lázní. Ve štolě Saských šlechticů, kde bylo důlní pole již dříve otevřeno slepou jámou, prohlédli žíly Františka, Zdař Bůh a Pomoc Boží. Pozorované výskyty uranových rud nebyly většinou v příliš nadějném vývoji. Také zde byly posouzeny a doporučeny některé směry dalších prací. Na konci zprávy je důvěrný dodatek o zásobě uranových koncentrátů v Jáchymově, a to celkově 6 162 kg s obsahem 53–59 % U_3O_8 . O prohlídce byl pořízen zápis, o kterém se zmiňuje zpráva dr. V. Zoubka z 31. srpna 1945. V této zprávě autor shrnuje, že „nebyly zjištěny na žilách dnes otevřených na nejspodnějších patrech zvlášť bohaté výskyty uranové rudy“. Doporučuje zkoumat vedle žil užšího jáchymovského revíru vzdálenější oblasti rudních žil, dříve stříbrnosných. Výslovně se zmiňuje o revíru Božího Daru severně od Jáchymova. Není uvedeno, komu byla Zoubkova zpráva určena, průkazně s ní byl seznámen dr. ing. L. Čepek, tehdejší přednosta Státního geologického ústavu ČSR (ZOUBEK, 1945).

Neautorizovaná zpráva o Jáchymovských dolech byla k 1. říjnu 1945 vypracována pro ministra průmyslu, sociálního demokrata B. Laušmana (SÚA, Praha). Na výstižný, stručný přehled báňsko-historických a ložisko-

Dosavadní úspěchy atomistiky v oboru vojenském jsou obecně známy. Méně známy jsou výsledky dosažené použitím urychleného rozpadu radioaktivních prvků pro mírové hospodářství jakožto zdroje energie. Doposud byl užíván náš jáchymovský uran jako surovina pro výrobu radia. Užití radia bylo omezeno na lékařství a na vědecké laboratoře.

Dnes však nastaly zásadní změny. Rozpad uranu znamená tak obrovský zdroj energie, že čísla, uváděná v odborných knihách, se laikům jeví jako profesorská fantasie. Jest to však skutečnost! Tak jako první atomová puma, která 6. srpna 1945 dopadla na Hirošimu, byla překvapující skutečností, tak se se vši pravděpodobností dočkáme velkých elektráren, kde pod kotly budou žhavit tyče z uranu nebo plutonia.

Uran bude za několik desetiletí stejně důležitý jako uhlí, ba snad jednou uhlí úplně nahradí. Jeden kilogram uranu vydá ze sebe během rozpadu tolik energie jako 3.000 tun uhlí.

Konstrukce atomových pum je velmi nekladná. Československo se vojenským užitím uranu nebude asi moci nikdy zabývat. Naproti tomu odborníci upozorňují, že i ČSR musí opatrně sledovat vývoj na poli praktického užití uranu v průmyslu budoucnosti.

Příroda nás obdařila tím, že se na našem území tento důležitý prvek vyskytuje. Je to jedno jáchymovské ložisko v celé ČSR, které jest nalezištěm uranové rudy. Není příliš mohutné, americké ložiska jsou podstatně větší. Protože ložiska smolince v Jáchymově jsou poměrně malá a protože praktické použití uranu je v nejbližších desetiletích velmi pravděpodobné, bylo by zapotřebí, abychom tento náš jediný zdroj co nejvíce šetřili.

Dnes uranovou rudu ve značných kvantech exportujeme. Odborníci se obávají, že prodejem suroviny, která pro naše příští generace bude mít nesmírnou cenu, poškodíme sebe i příští generace.

Kdyby uranová ruda z Jáchymova byla jediným nalezištěm, dosažitelným SSSR, pak bylo samozřejmě mravní povinností k našemu velikému osvoboditeli a spojenci, abychom mu tento zdroj dali v míře co nejširší k dispozici. SSSR je však státem tak rozlehlým a jeho přírodní bohatství jsou tak obrovská a z největší části dosud neprozkoumaná, že lze očekávat výskyt uranu na Urale, na Sibiři a ve Střední Asii.

Uran z Jáchymova byl by při intenzivním dolování brzy vyčerpán a u nás není pravděpodobno, že by se nové naleziště podařilo objevit. Odborníci proto doporučují, aby prodej uranu byl podroben revisi, neboť soudí, že se musíme snažit zachovat si co největší množství uranu pro svůj průmysl budoucna, až po technické stránce budou průmyslové aplikace tohoto nového zdroje energie i u nás dosažitelné. Již proto, že nemáme dosti uhlí ani velkých vodních toků pro zakládání hydrocentrál, proč by použití uranu, jako zdroje energie, mohlo v budoucnu příznivě ovlivnit celý náš průmyslový život.

V Praze dne 22. června 1946.

Reprodukce nepodepsaného Memoranda, sepsaného zástupci československého průmyslu.

vých poměrů jáchymovského revíru navazovalo zhodnocení současného významu uranových rud, včetně otázek jaderné energie a výčtu známých světových zdrojů přírodního uranu. Popisuje současnou situaci, ovlivněnou německým rabováním vyřízených částí revíru a obsahuje výčet v té době dobývaných žil Geister, Bergkittler, Švýcar, Zdař Bůh, Daniel a Františka. Nesporně čerpala z poznatků V. Zoubka a J. Koutka. Na ložisku se tehdy prováděly hlavně práce udržovací, vyřizovací a průzkumné. Zpráva podala i přehled o výši těžby uranových rud v letech 1928–1938 a stavu pracovníků, kterých bylo ve chvíli předložení zprávy 144. Zpráva předpokládala, že se v nejbližší době stav zvýší na 220 s hlavním důrazem na otvírkové, vyřizovací a přípravné práce. O sovětských zájmech se zpráva nezmiňuje ani slovem.

Za účasti zástupců ministerstva národní obrany, financí, zdravotnictví a zahraničního obchodu se 8. listopadu 1945 konala meziresortní porada o znovuzřízení výroby radia v ČSR, kterou svolala Ústřední správa státních báňských a hutnických závodů. Na poradě bylo konstatováno, že by bylo nevhodné obnovit výrobu radia zastaralými technologickými postupy. Technický rada ing. Koblic navrhoval vyzkoušet a uplatnit metodu novou (ČERNÍK, 1946); 5. prosince 1945 mu bylo uloženo, aby jednal se zástupcem Ministerstva národní obrany. Ing. Koblic se v březnu 1946 obrátil na úřad předsednictva vlády s připomínkami ke stanovení ceny uranu. Vyslovil obavy, že intenzivní těžbou budou ohroženy jáchymovské radioaktivní prameny, a požadoval, aby do SSSR byly vyváženy už zpracované uranové rudy. Byl to samozřejmě neoslyšený hlas volajícího na poušti, který patřil do okruhu rezervovaných přístupů k „Dohodě“. Je třeba se zmínit i o vystoupení Jana Masaryka o Jáchymovu na zasedání OSN dne 17. ledna 1946, které vyvolalo v československých politických kruzích paniku (ZEMAN, 1996). Masaryk hovořil o tom, že československý uran bude využit výhradně pro mírové účely.

Dalším pokusem o hledání vlastní cesty při využívání československých zdrojů přírodního uranu bylo nepodepsané memorandum průmyslových činitelů. Ti v memorandu poukazovali na to, že intenzivní vývoz uranové rudy do Sovětského svazu rychle vyčerpá jáchymovský zdroj a Československo by v budoucnosti nemělo dostatek uranu pro potřeby energetiky. Doporučují revizi prodeje uranu. K memorandu se mimo jiné vyjádřilo Ministerstvo národní obrany, jehož kategorický nesouhlas s obsahem memoranda vyjádřil tehdy přednosta 5. oddělení hlavního štábu podplukovník Bedřich Reicin, později odsouzený k smrti v procesu s Rudolfem Slánským (sine, 1946b). Po memorandu následovala ještě 25. listopadu 1946 porada na Státním úřadě plánovacím, který byl tehdy ještě pouze odbornou institucí, o vlivu nukleární energie na příští směry energetiky ČSR. Účastníci porady se shodli, že zabývat se touto otázkou není rozhodně předčasné. Byla to porada první

a na mnoho dalších let i poslední (KAPLAN – PAČL, 1993).

Na sovětský tlak na rozšíření prací v Jáchymově reagovala ještě koncem října 1945 československá strana opatrně. V souvislosti s předáváním radioaktivních materiálů sovětským zástupcům bylo jim tlumočeno stanovisko, že „na rekonstrukčních a ostatních pracích, potřebných k dobývání uranových rud v Jáchymově, bude započato ihned, jakmile bude odvolána sovětská armáda, která tč. má jáchymovské doly obsazeny“.

Zřízení národního podniku Jáchymovské doly ke dni 1. ledna 1946 bylo ve skutečnosti kompromisem mezi představami a požadavky sovětské strany a nevyhraněným přístupem československé vlády. Její komunističtí členové sice sovětské požadavky a zájmy bezvýhradně podporovali, ale museli čelit připomínkám a výhradám ze strany prezidenta Beneše a některých nekomunistických představitelů. To se projevilo zejména na schůzi předsednictva vlády 17. listopadu 1945, zhruba týden před podepsáním „Dohody“. Komunista Nosek vyslovil dokonce obavu, že technická pomoc ze strany Sovětského svazu by mohla být spíše malá s ohledem na potřebnou výši kapitálových investic, ale jeho soudruh, ministr J. Ďuriš, byl přesvědčen, že „Sověty budou tuto věc řešit velkoryse“. Místopředseda vlády, lidovec Msgr. dr. Šrámek, poukazyval na vysokou cenu uranových rud, národní socialista dr. J. Stránský vyslovil pochybnosti o sovětských znalostech moderního zpracování uranových rud. V souvislosti s platbami dával dr. Stránský na uvážení, zda by se nemělo mluvit o slušném nebo přiměřeném zisku a stanovit jeho výši. Tomu oponovali Fierlinger a Ďuriš, že by to mohlo Sověty urazit (sine, 1947).

Jak z obsahu porady, tak i projednávání „Dohody“ ve vládě je zřejmé, že vláda ani nechápala dosah toho, co schválila. Důsledky na sebe nedaly dlouho čekat. Komunista Nosek měl pravdu, že rozvoj těžby uranu si vyžádá velké investice. Při sestavování dvouletého plánu (1947–1948) bylo pro n. p. Jáchymovské doly vyčleněno 32 mil. Kčs (160 mil. Kčs staré měny) na investice, ale už v průběhu roku 1947 se ukázala potřeba nejméně 230 mil. Kčs. Sovětský svaz nabídl půjčku ve výši 200 mil. Kčs. „Dohoda“ nebyla smlouvou o cenách a platbách, tuto otázku přenesla na čs.-sovětskou komisi, a tak brzy začaly tahanice okolo náhrady za vyvezenou rudu. Do r. 1949 platila sovětská strana, kdy chtěla a kolik chtěla. K 16. září 1946 bylo zapláceno 5 mil. Kčs a dodáno zařízení za 2,5 mil. Kčs a podnik pracoval na úvěr.

Českoslovenští členové komise vypracovali 20. listopadu záznam pro ministra průmyslu B. Laušmana. V záznamu je nejprve rozebírána špatná situace s pracovními silami a doporučuje se přijmout návrh sovětské strany zajistit do konce března 1947 příchod 2 000 pracovníků ze Sovětského svazu. Těžiště záznamu však spočívalo v dosud otevřené ceně za vyvážený uran. S odkazem na „Dohodu“ jsou zmiňovány „svěstočné“ (výrobní) nákla-

Vyjádření 5.oddělení hl.št.
k čj.8686 Taj.hl.št.1.odděl 1946
/ čj.8368 Taj. ~~XXXX~~ VTÚ 1946./

Tajné

1. Otázka vývozu uranové rudy do SSSR je v dané mezinárodní situaci otázkou čistě politickou. Vše atomovém bádání nic nepodnikat a při tom jen Rusům odmítnout vývoz - bylo by /při současném napjatém závodě o zkonstruování atomové bomby, v němž bohužel sami stojíme stranou a spoléháme na vyspělou spojeneckou vědu/ činem, který by demonstroval proti společenství s SSSR. Sověty by mohly oprávněně se domnívat, že jednáme z popudu cizího a ne vlastního, neboť dobře vědí, že - žel - u nás v oboru atomového bádání vládní pasivita, jež se zpravod. službě jeví trestuhodnou.

2. Je úplně správné, že ČSR - jako ostatní malé státy - by měla roznošným způsobem k řešení těchto otázek přistoupit. V tom smyslu lze jen podtrhnout stanovisko VTÚ. To však není podmíněno zastavením vývozu do SSSR, jenž přispívá i k zvýšení naší vlastní bezpečnosti. Stručně řečeno: Nechť se min. průmyslu a všechny zainteresované složky s veškerou energií pustí do praktické činnosti v oboru atomové energie - jakmile přestanou teoretizovat a začnou prakticky pracovat bude třeba úřadu. A pak jednání o stanovení výše vývozu bude aktuální otázkou, pro našeho spojení pochopitelnou.

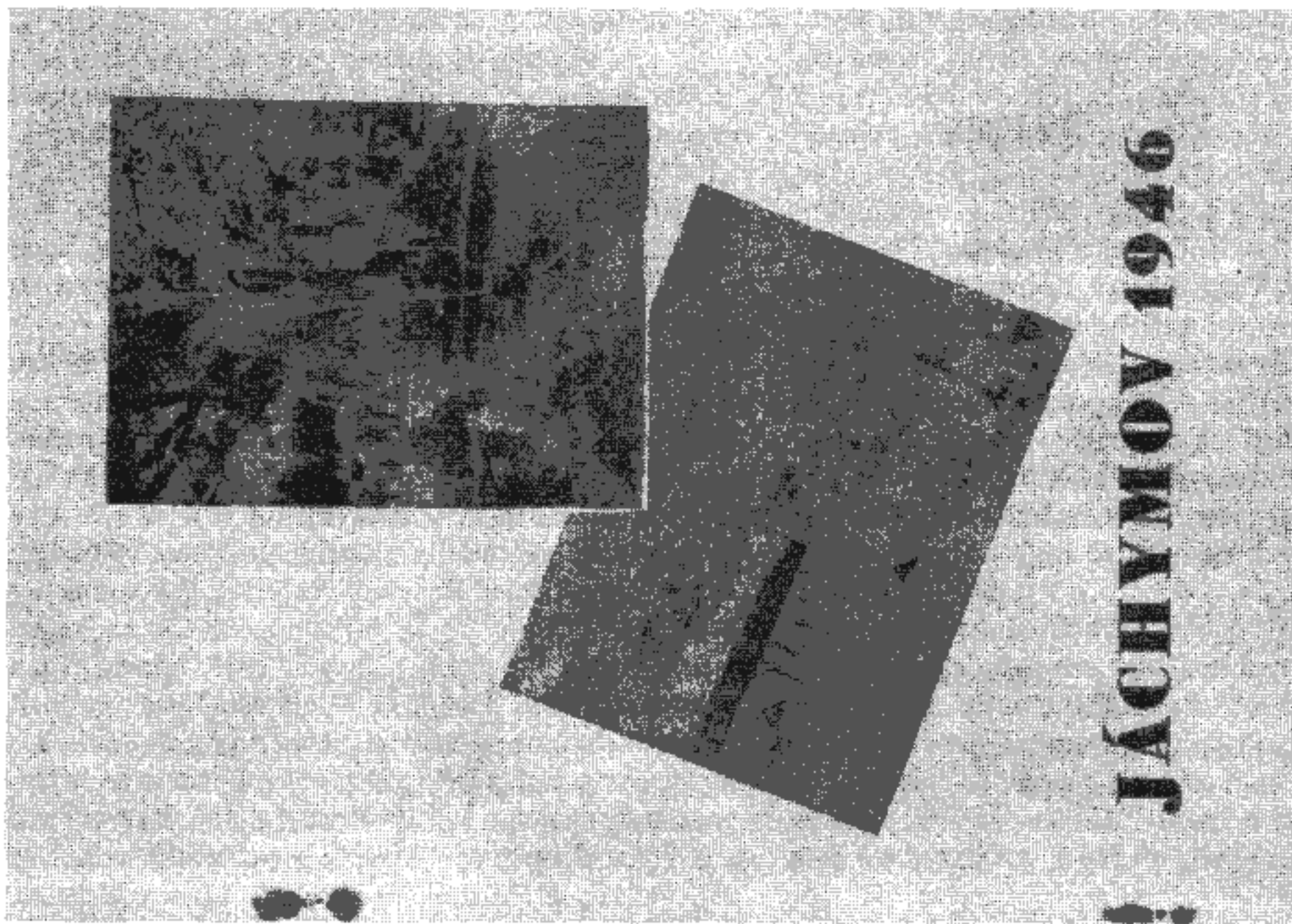
Kdyby měly naše odpovědné úřady jednat tak, jak si to představují ve svém memorandu: t. sv. průmysloví diplomaté, byla by to nejkratší cesta k rozbití společenství SSSR-ČSR.

Přednošta hl. št. 5. odděl.:

Appl. Klicavý J.

Reakce pplk. Reicina na Memorandum československých průmyslových činitelů.

Reprodukce obálky propagační brožurky, určené jáchymovským lázeňským hostům. Obsahovala plánek města, popis historie, památek a stručně i ložisek uranu. Hned po vydání byl celý náklad zkonfiskován.

dy a normální procento zisku. Cena měla být podle „Dohody“ stanovena komisí. Českoslovenští členové komise chtěli do ceny zahrnout odpis dolové podstaty jako součásti nákladů. Výše dolové podstaty měla dosahovat 6 200 Kčs za 1 kg U_3O_8 . To přesvědčivě dokazuje, že v Československu neměl v té době nikdo reálnou představu o hodnotě uranových rud. Zahrnutí dolové podstaty se zdůvodňovalo středoevropskou zvyklostí, vycházející z královského regálu. V Jáchymově se dolová podstata platila do okupace. Sovětská strana si vyžádala návrh ceny písemně, včetně zdůvodnění položky odpisu dolové podstaty (KOVÁŘ - RADA, 1946).

Otázka plateb za vyvážený uran se v té době nemohla opřít o tržní cenu, v té době měl uran dva jediné odběratele – Americkou atomovou komisi (USAEC) a sovětský Zvláštní výbor pro atomovou bombu. Americká vláda nezveřejnila ani náklady na suroviny pro projekt Manhattan, ani ceny, za které nakupovala USAEC uran od jednotlivých dodavatelů. Když se československý člen komise ing. V. Kovář pokoušel uplatnit v ceně za uran dodávaný do Sovětského svazu položku dolové podstaty, neměl žádné reálné podklady pro stanovení její výše. Pokusil se o propočít, který hledal vztah mezi cenou energie atomového jádra a cenou energie získané z uhlí. Dospěl k širokému rozmezí od 30 000 do 75 000 Kčs (ve staré měně) za 1 kg U_3O_8 v jaderném palivu (při měnové reformě v roce 1953 se měnilo 5 starých korun za 1 novou Kčs). V té době ještě neexistovaly jakékoliv technicky podložené kalkulace ceny jaderné energie a propočít neměl reálné opodstatnění. Nepodložené zprávy uváděly, že Američané platí 300 USD za 1 kg U z Belgického Konga. Dnes dostupné podklady ukazují, že Spojené státy platily za uran v té době do 35 USD za 1 kg, velká množství však nakoupili za 2–5 USD za 1 kg uranu, odpadu po výrobě radia. Sovětská strana to věděla, ale nechtěla Československo odradit od rychlého rozvoje odvětví. V návaznosti na předání požadavku sovětské straně zahrnout do ceny dodávaného uranu i hodnotu dolové podstaty jednal ing. V. Kovář 5. února 1947 se sovětským členem komise, ing. V. Daškovičem. Projednával s ním návrh československých členů komise z 13. listopadu 1946, ve kterém se také žádalo ponechat 10 % vytěženého množství uranu v ČSR. Návrh se zaměřil hlavně na stanovení ceny za rudu a koncentráty. Obsahoval následující schéma prodejní ceny (KOVÁŘ, 1947):

- a) odpis substance,
- b) mzdy, platy, sociální dávky,
- c) výrobní režie,
- d) správní režie podniku a podíl režie ústředního orgánu,
- e) zisková přírážka.

První čtyři položky odpovídaly výrobním (svéstojným) nákladům včetně odpisu investic a substance. Zvláštní daň výdělková ani úroky nebyly do nákladů zahrnuty a měly být součástí ziskové přírážky. V té době činila zvláštní daň výdělková přibližně 11 % a podniko-

vý zisk 7 %. Návrh řešil i postup fakturace a placení, včetně úroků z prodlení. Zahrnoval i postup vypořádání při uplynutí nebo zrušení dodavatelské smlouvy.

Při projednávání odmítl ing. Daškovič zahrnutí dolové podstaty do odpisů, a tím i do ceny za dodávanou rudu a tvrdil, že těžbou a dodávkami uranu do SSSR se jeho zásoby nezmenšují. Naopak poskytnutím technické pomoci sovětskými odborníky byla objevena nová naleziště, která bohatství rud v ČSR zvětšila. Ing. Daškovič zároveň zdůraznil, že při uzavření dohody o utvoření čs.-sovětské komise bylo československé vládě jasno, že se nejedná o uzavření na nějakém obchodním základě, a musí proto trvat na dodržení smlouvy. Jiná situace by ovšem nastala, kdyby československá vláda došla k názoru, že dnešní ceny na světovém trhu jsou tak vysoké, že je třeba změnit již uzavřenou dohodu, což ovšem již nepřísluší projednávání komise.

Navíc byl ing. Daškovič překvapen, že čs. strana přichází znovu s návrhem na zahrnutí odpisu dolové podstaty do svéstojných nákladů těžby. Tvrdil, že tato otázka byla přece projednána při návštěvě ministerského předsedy K. Gottwalda v Jáchymově a ten vyslovil souhlas s tím, aby odpis dolové podstaty nebyl do svéstojných nákladů zahrnován a byl z návrhu ceny vyškrtnut. Tomuto jednání u ministerského předsedy byl podle ing. Daškoviče přítomen i druhý československý člen komise ing. S. Rada, který rovněž souhlasil, aby odpis dolové podstaty nebyl projednáván. O dolové podstatě navíc ing. Daškovič rozmlouval s ing. Radou a navrhl, aby ministerský předseda K. Gottwald vyjádřil definitivní stanovisko a aby bylo případně předneseno na nejbližším zasedání komise.

Požadavek československé strany komise, aby 10 % produkce uranu bylo ponecháno v ČSR, vázal ing. Daškovič na souhlas sovětské vlády. Při narůstající těžbě šlo totiž o velké množství, které Československo sotva může potřebovat pro své hospodářství a vědecké účely. Československo mohlo totiž podle znění Dohody použít uran jen pro tyto účely. To dokazuje naprosto přesvědčivě, že sovětská strana měla obsah i výklad „Dohody“ důkladně promyšlený a byla připravena ji důsledně využívat ve svůj prospěch.

Z jednání mezi ing. Kovářem a ing. Daškovičem je zřejmé, že ještě začátkem r. 1947 nebyla uzavřena obchodní smlouva o dodávkách rudy. Podle ing. Daškoviče dojde k jejímu uzavření okamžitě, jakmile se členové komise dohodnou o výši výrobních (v textu záznamu svéstojných) nákladů za vytěženou rudu.

Ing. Kovář se obrátil dopisem z 19. února 1947 na Z. Fierlingera, tehdy již místopředsedu vlády, a prosil jej, aby užší porada ministrů uložila československým členům komise trvat na požadavku desetiprocentní československé účasti na využití rud v Jáchymově. Vyslovuje obavu z rychlého vyčerpání čs. zdrojů přírodního uranu a odvolává se na své zkušenosti bývalého závodního a zástupce ředitele v Jáchymově. V dopise neskrý-

O těžbě uranu v Jáchymově

V západním denním tisku se objevily tyto dny některé nepřesné a přehnané zprávy, týkající se našich jáchymovských dolů. Z úřadu Předsednictva vlády se k tomu sděluje:

Po odchodu Rudé armády z Československa se naše úřady chopily plné kontroly jáchymovských dolů, kde již v dřívějších letech byla těžena uranová ruda, z níž pak dobýváno radium, cenný to prostředek moderní lékařské vědy. Nyní byla těžba uranu československými úřady obnovena a radium v Jáchymově dobývané, bude jako dříve sloužit účelům léčebným a vědeckým. Pokud se týče použití uranu k válečným účelům, je známo, že Československo se plně postavilo za jednomyslné usnesení OSN o kontrole atomické energie.

S v o b o d . N o v i n y 3.II.1946.

Úřední zprávy o těžbě uranu v Jáchymově

čt - Praha 2. února

V západním denním tisku se objevily tyto dny některé nepřesné a přehnané zprávy o našich jáchymovských dolech. Z úřadu předsednictva vlády se k tomu uvádí: Po odchodu Rudé armády z ČSR se naše úřady chopily úplné kontroly jáchymovských dolů, kde již v dřívějších letech se těžila uranová ruda, z níž pak dobýváno radium, cenný to prostředek moderní lékařské vědy. Nyní byla těžba uranu čs. úřady obnovena a radium v Jáchymově dobývané, bude jako dříve sloužit účelům léčebným a vědeckým. Pokud se týče použití uranu k válečným účelům, je známo, že ČSR se zcela postavila za jednomyslné usnesení Organizace Spojených národů o kontrole atomické energie.

S v o b o d n é S l o v o 3.II.1946.

Naše radium pro účely léčebné a vědecké

Úřední zpráva o těžbě uranu v Jáchymově

Praha 2. února (čtk). V západním denním tisku se objevily tyto dny některé nepřesné a přehnané zprávy o našich jáchymovských dolech. Z úřadu předsednictva vlády se k tomu sděluje:

Po odchodu Rudé armády z Československa se naše úřady chopily plné kontroly jáchymovských dolů, kde již v dřívějších letech byla těžena uranová ruda, z níž pak dobýváno radium, cenný to prostředek moderní lékařské vědy. Nyní byla těžba uranu československými úřady obnovena a radium v Jáchymově dobývané, bude jako dříve sloužit účelům léčebným a vědeckým. Pokud se týče použití uranu k válečným účelům, je známo, že Československo se plně postavilo za jednomyslné usnesení Spojených národů o kontrole atomové energie.

KNĚHOVNA MINISTERSTVA
ZDRAVOVNICTVÍ

Články v novinách ze dne 3. února 1946, ujišťující o tom, že československý uran bude používán pro lékařské a vědecké účely.

vá, že ing. Rada má odlišný názor a že by na čs. spoluúčasti netrval vůbec. Nutnost zachovat určité množství uranu v ČSR se ing. Kovář snažil podepřít přiloženým překladem článku z *Neue Züricher Zeitung* z 5. února 1947, v němž se hovoří o projektu jaderné elektrárny ve Velké Británii. Dopis Fierlingerovi byl koncipován po linii sociálně demokratické strany. Kovář v dalším příspěvku žádal o podporu i ministra B. Laušmana.

Nevyjasněné ceny a nepořádky v platbě pokračovaly, a proto se do urgencí a jednání musel zapojit i ing. Rada, který na popud K. Gottwalda odjel koncem roku 1947 do Moskvy. Těchto jednání se zúčastnil i J. Kašpárek, diplomat, který po únoru 1948 emigroval. Jednání vedl ing. Rada a setkával se s naprostým nesouhlasem sovětské strany. Mimo jiné se projednávala i výše platby za uran, který se získával z různých deponií, ať již z hald, úpravou nebo ze skladišť. Za to sovětská strana nechťela platit vůbec, mimo jiné proto, že svéstojné náklady vlastně spočívaly v naložení materiálu do dopravního

prostředku a byly natolik nízké, že to nemělo smysl účtovat. Nakonec sovětská strana od tohoto stanoviska ustoupila, ale ing. Rada přišel o postavení jednoznačného obhájce sovětských zájmů, což se promítlo v jeho dalším životním osudu (KAŠPÁREK, 1952). Snahy ing. V. Kováře rovněž nezůstaly bez povšimnutí. V druhé polovině roku 1948 byl v československo-sovětské komisi nahrazen dr. O. Pohlem.

Mezi snahami udržet si v letech 1946–1947 alespoň přehled o možném vývoji těžby a zpracování uranových rud na území Československa vystupuje do popředí činnost Státního geologického ústavu Československé republiky v Praze, vedeného dr. ing. Ladislavem Čepkem, sociálním demokratem, obdobně jako byl ing. V. Kovář. Podrobnější poznatky o podnětech a průběhu této činnosti, zejména ke skupině pro zvláštní úkoly na Ministerstvu průmyslu, se nezachovaly. Určitý obraz o této činnosti poskytují podklady, soustředěné z více archivních pramenů.

Výzkum uranové mineralizace pracovníky Státního geologického ústavu v letech 1945–1947

Doklady objasňující organizaci, řízení a celý obsah spolupráce n. p. Jáchymovské doly se Státním ústavem geologickým Československé republiky v letech 1946 až 1948 byly s největší pravděpodobností skartovány. Zachovaly se však některé posudky a zprávy, navazující na posudky dr. V. Zoubka a dr. J. Koutka z roku 1945, vypracované pro ministerstvo průmyslu. Posudky a zprávy se většinou zabývají jednotlivými lokalitami. Uzavírá je studie dr. V. Zoubka a dr. J. Koutka z června 1947. Dostupná je i mapa s poslední stránkou textu, vypracovaná zřejmě v r. 1948 J. Paulíčkem.

Ze zprávy o další etapě systematického geologického výzkumu Jáchymovska, kterou vypracoval v r. 1938 V. Zoubek pro ochranu a využití léčivých zřídél, vyplývá, že se během své práce již tehdy setkal s pozdějším členem čs.-sovětské komise pro řízení činnosti n. p. Jáchymovské doly, ing. V. Kovářem (ZOUBEK, 1938). Ukazuje se, že to byl právě ing. V. Kovář, který koncem r. 1947 řešil některé otázky styku n. p. Jáchymovské doly a SGÚ, vyplývající z jednání druhého člena komise ing. S. Rady s ředitelem ústavu dr. ing. L. Čepkem.

Zachované práce československých geologů dokládají, že až do poloviny r. 1947 se podíleli na výzkumech v jáchymovském revíru, v jeho bezprostředním okolí a také na vzdálenějších lokalitách, kde už v minulosti byly známy výskyty uranové mineralizace.

Nejstarší zpráva se vztahuje k druhé polovině r. 1946. Od srpna mapovali pracovníci SGÚ v měřítku 1 : 25 000 širší okolí Cechu sv. Víta v obci Drmoul, známého nále-

zem uranové mineralizace v roce 1923. V létě a na podzim zde prováděl souběžná radiometrická měření dr. Máček z pověření n. p. Jáchymovské doly. Ten převzal i geologickou mapu, předběžné výsledky výzkumu a doporučení dalšího postupu prací. Koncem října a v listopadu se pracovníci SGÚ zúčastnili na pozvání podniku prohlídky výsledků technických prací. Určité výsledky měl průzkum hlavně v místech, kde byla v r. 1923 vytěžena v blízkosti povrchu rudní čočka o délce 10 m, z níž bylo získáno asi 75 m³ materiálu s obsahem 4,42 % uranu. Na několika dalších místech byl nalezen roztroušený radioaktivní materiál, pocházející z navážky, a několik dalších anomálií, které se vytratily po odtěžení výchozových partií. Dr. Z. Roth, který si v říjnu 1946 prohlédl kutací práce u Drmoulu, navrhl zastavit sondování ve čtvercové síti, které zde nabývalo velkých rozměrů, neboť je pokládal za zbytečné. Pracovníci SGÚ zde velmi podrobně posoudili geologické poměry, malou četnost projevů hydrotermální mineralizace a indicíí zrudnění. Proto bylo doporučeno soustředit práce na malé území již známého rudního výskytu a ten ověřit 20–30 m hlubokou šachticí s krátkým překopem (ROTH, 1947).

V listopadu 1946 uskutečnil dr. V. Zoubek prohlídku 3., 4. a 5. obzoru na dole Bratrství (dříve závod Štola Saských šlechticů) v Jáchymově. Při studiu geologické situace se zaměřil především na žílu Zdař Bůh, dále konstatoval, že není připraven důlní plán žíly František a posoudil stav zkoumání žíly Pomoc Boží na 3. obzoru. Podal souhrnnou charakteristiku žíly Zdař Bůh a upo-